מדינת ישראל

משרדי הממשלה

שם תיק: לשכת רה"מ לוי אשכול -תזכירי א. ששון
בעקבות מלחמת ששת הימים
מזהה פיזי: ג-6692/25
מזהה פריט: 000wiyc
כתובת: 2-107-10-4-4 תאריך הדפסה: 26/06/2016

תזכירי א. ששון

בעקבות מלחמת ששת הימים

1968 - 1967

C/6692/25

1404

מחלקה: _____

תיק מס': _____

המשקם
HAMESHAKEM
מודפס ומיוצר ע"י המשקם ירושלים

ירושלים, יום ב', י' ניסן תשכ"ח
8.4.968

ס ו ד י

אל : ראש הממשלה

מאת : א. שרון

הנדון: המערכה על השלום (ב')

אדוני ראש הממשלה,

המדיניות שנקטה לפיה הממשלה עד עכשיו והאומרת - "קיום קווי הגבול של הפסקת האש או שיחות ישירות, פתרון מדיני מוסכם, וחוזי שלום" - העניקה לנו, אמנם, הישגים מדיניים די חשובים באו"מ ובדעת הקהל בעולם. עובדה היא, שבכל פעם שהערבים דורשים את נסיגתנו מהקווים האלה ללא כל תנאי וכצעד ראשון לחיסול המשבר במזרח התיכון - האו"מ והעולם החופשי לא זו בלבד שדוחים את התביעה הזאת, אלא גם דורשים מהערבים להיות יותר מציאותיים, לראות את הדברים כפי שהם ולא כפי שהיו רוצים שהם יהיו, לאזור אומץ מדיני ומוסרי ולהתקדם לקראת השלום המבוקש והיציבות הדרושה לאיזור. מכאן החלטת מועצת-הבטחון מה- 22 בנובמבר. מכאן מינויו של ד"ר יארינג. מכאן ישיבתנו בסיני, ברמת-הגולן, ביהודה ובשומרון זה עשרה חודשים ללא כל ערעור מצד עצרת האו"מ, מצד מועצת-הבטחון, מצד ארצות-הברית ומצד גורמים בין-לאומיים אחרים. ומכאן ההבנה הכללית והמליאה לעמדתנו התקיפה והממושכת, ללא תזוזה, למרות הלחץ והאיומים הסובייטיים, על מו"מ ישיר וחופשי שבמסגרתו כל צד רשאי להעלות הבעיות שבהן הוא מעונין במיוחד.

אולם המדיניות הזאת, שהעניקה לנו הישגים מדיניים חשובים באו"מ ובדעת הקהל בעולם החופשי ונמשכת זה עשרה חודשים, העניקה גם לערבים הישגים צבאיים ומדיניים די ניכרים ודי חמורים שעלינו, לדעתי, לא רק להקדיש להם תשומת-לב רצינית ומיוחדת, אלא גם לבדוק, לאורם, לטובת מי פועלים הימים הקפאון והזמן - לטובת ישראל או לטובת מדינות ערב?

להלן, לדוגמה, כמה מההישגים הערביים האלה :

1) במשך עשרה חודשי הפסקת האש קיבלו מצרים וסוריה מברית-המועצות כמעט את כל כמות הנשק הכבד, היבשתי והאווירי, שאבדה להן במלחמת ששת הימים והאספקה עוד נמשכת.

2/..

2) בסיוע בריתי-המועצות הגבירה מצרים בצורה ניכרת מאד את כוחה הימי. היא גם קיבלה טילים, יבשתיים וימיים, אשר לא היו לה מקודם ואשר באמצעות אחדים מהם ובהדרכת הסובייטיים הטביעה לנו את "אילת".

3) במצרים וסוריה נמצאים כיום מדריכים, טייסים וטכנאים סובייטיים במספר די גדול אשר מאמנים את צבאותיהן בכל השירותים והשטחים.

4) עיראק חתמה על עיסקות נשק חדשות עם רוסיה ועם צרפת ומוכנה כעת, מבחינה צבאית, יותר מאשר ביוני אשתקד, להשתתף ביתר אקטיביות וביתר יעילות בכל מלחמה נגדנו, אם תפרוץ.

5) אנשי החבלה, "אל-פתח" "הג'תף" וארגונים אחרים, אשר לפני מלחמת ששת הימים היו בבחינת "שכירי חרב" ומנו לכל היותר כמאה - מאתיים איש, מונים היום, לפי הערכה צנועה, למעלה מאלפיים איש - חלק באימונים, חלק ברזרבה, חלק בבסיסים וחלק כבר בפעולה בשתי גדות הירדן וברצועת עזה - וביניהם מספר די ניכר של משכילים וסטודנטים.

6) החבלנים האלה אשר היו עד מלחמת ששת הימים אורחים בלתי-רצויים בכל ארצות ערב, פרט לסוריה, הפכו היום - לאחר שהצליחו לשלול מאת המלך חוסיין וממשלתו את כוח התנגדותם - לשליטים בחלק מהטריטוריה הירדנית, בו מקיימים את בסיסיהם וממנו מנהלים את פעולותיהם נגדנו. וכן הפכו א) לכוח העיקרי שעליו, ועליו בלבד, מבססים המצרים, הסורים, העיראקים ומדינות ערביות אחרות, "בתקופת הקיפאון והפסקת האש", את מאבקן המזויין נגדנו ב) לתנועת "שחרור" בעיני אחדים מחברי מועצת הבטחון, ביניהם הנציג הצרפתי, ובעיני כמה ממדינות העולם ג) לכוח העשוי להיות, לפקרה של הפיכה בממלכה הירדנית ההאשמית, לאחד הגורמים, אם לא לגורם הראשי, אשר יקבע את צורת משטרה בעתיד של ירדן ולאן יופנו פניה - למזרח או למערב.

זאת ועוד. הקונסטלציה הבין-לאומית, אשר נראתה לנו בסוף מלחמת ששת-הימים, ב- 11 ביוני אשתקד, לנוחה למדי, איננה היום כזאת. לדוגמה :

1) צרפת הפכה מידידת ישראל הנאמנה לידידת הערבים הנלהבת, לתומכת בטענותיהם ובתביעותיהם באו"מ ובכל מקום אחר בעולם ולמפירה חוזי אספקה רשמיים אתנו.

2) הכוח הימי הרוסי בים התיכון הוא כיום פי כמה יותר גדול ממה שהיה ביוני אשתקד ונהנה מקבלות פנים חמות, אם לא אומר מבסיסים, בנמלי מצרים, סוריה ואלג'יריה.

3) החדירה הרוסית בקרב צבאות מצרים, סוריה ועיראק היא כיום הרבה יותר עמוקה והרבה יותר אפקטיבית ממה שהיתה אי-פעם וראשיה אינם מפסיקים מלאיים עלינו.

4) במקרה של התמודדות חדשה בינינו לבין מצרים או בינינו לבין סוריה, או בינינו לבין שתיהן ביחד, קיימים סימנים כי ברית-המועצות לא תרשה לנו לשבור אותן ולחסל את נשקן, כפי שעשתה זאת ביוני אשתקד, גם אם הדבר יחייבה להשתתף באופן פעיל וישיר בהתמודדות הזאת. הביקורים "הידידותיים" של אניות המלחמה הרוסיות באלכסנדריה, בפורט-סעיד ובלדקייה ושל הטייסות הקרביות הרוסיות בקהיר ובדמשק אינם בעיני הפרשנים הצבאיים אלא הכנות לכך.

5) לעומת זאת הסיכויים לעימות בין ארצות-הברית לרוסיה, למקרה של התמודדות חדשה בינינו לבין מצרים וסוריה ולמקרה של השתתפות רוסיה בהתמודדות הזאת, הם הרבה יותר חלשים היום, ואפשר לתארם כאפסיים, ממה שהיו ביוני אשתקד. ביחוד אם כוונת השתתפותה של רוסיה בהתמודדות תהיה לאלצנו לסגת מהשטחים המוחזקים ולא למחוק אותנו מעל פני המפה.

6) הסיכויים לחיסול המשבר בווייטנאם תוך מאמץ משותף אמריקאי-רוסי נראים היום לטובים יותר מאי-פעם בעבר ויש בהם, ללא ספק, כדי להגביר את השפעתה של רוסיה בזירה הבין-לאומית בכלל והאמריקאית בפרט. מציאות כזאת, אם תתרחש, עלולה להביא את רוסיה לתבוע לחץ משותף, אמריקאי-רוסי, על ישראל לחיסול המשבר במזרח התיכון בד בבד עם חיסול המשבר בווייטנאם.

כל שש הנקודות האלו ואחרות, אדוני ראש הממשלה, פירושן - כי עלינו מעתה ואילך, בבואינו לערוך דיונים מדיניים ובטחוניים, לקחת בחשבון שהזמן עלול לא לפעול כמקודם לטובתנו ולגשת לבדוק בצורה הרצינית והיסודית ביותר אם "הקיפאון" הקיים, לפחות ביחסינו עם ירדן, מוסיף להיות רצוי לנו כפי שהיה במשך עשרת חודשי ישיבתנו ביהודה ובשומרון, ואם לאו - האם יש סיכוי להידברות עם ירדן, אם נגלה גמישות, כפי שטוענת ולוחצת ארה"ב?

אני יודע שאם יקרה ויפול חוסיין ותתחולל הפיכה בממלכת ירדן - אחדים מחברי הממשלה לא יצטערו על כך. אולם אני מאמין, כי כל חברי הממשלה יצטערו הרבה מאד, וההיסטוריה לא תטלה לנו זאת, אם הפיכה כזאת תימצא אותנו בלתי-יכולים לעצור בעד התחוללותה, בלתי-מוכנים להשפיע על מהלך עניניה ובלתי-חרדים אם יקום בירדן משטר "סוציאליסטי מתקדם", פרו-רוסי, כמשטרים הקיימים בסוריה ומצרים תחת המשטר המלוכני הפרו-מערבי הקיים כיום. וכשאנו מדברים על ירדן מחובתנו להבין כי אין אנו רשאים, היום פחות מכל זמן אחר, לזלזל בבקשותיה ובעצותיה של ארצות-הברית ביחס למדינה הזאת. ידידותה של ארה"ב לנו ותמיכתה המדינית והצבאית בנו הן היום מ"אבני השתיה" של מדינת ישראל ובמידה מסויימת - אף של הקיום הישראלי. נכון שאין אנו גרורה של ארצות הברית, אך השמירה על ידידותה, על נאמנותה, על סיועה ועל תמיכתה היא אינטרס ישראלי עליון, אינטרס ישראלי מובהק, ביחוד - כשאין הוא מתנגש, באף צורה מן הצורות, עם עצו הקיום שלנו. ועל כן, אם ארצות-הברית ממליצה על שיחות סודיות ישירות בינינו לבין ירדן - עלינו לעשות זאת ולהוכיח לה ולעצמנו, כי אנו לא פחות ממנה רוצים למצוא, הן בשבילנו והן בשביל ירדן, מוצא מן הקיפאון שנשתרר ואשר הוא משרת לפי שעה אך ורק את האינטרסים של ברית-המועצות בחלק זה של העולם. ודומני, כי לא אטעה אם אומר כי תושבי הגדה המערבית, לא זו בלבד שלא יכשילו שיחות כאלה, אם תתקיימנה בינינו לבין ירדן, אלא גם יברכו על קיומן ויהיו מוכנים לתרום להצלחתן.

ולבסוף לא מספיק, אדוני ראש הממשלה, להפנות לערבים "קריאות לשלום". צריך גם להכשיר את הדרך לכך. שכן השלום הוא תהליך ולא פעולה חד-פעמית. הוא מחייב לא רק אצל הערבים, אלא גם אצלנו שינוי עמדות, שינוי גישות ושינוי השקפות, ואלו אין דרכן להשתנות במהירות ובצורה תכתיבית ומהפכנית. דרושה הדרגתיות. דרושה יצירת אוירה נוחה. דרושה הסברה שקולה ונאמנה. וכל אלה אינם נוצרים על ידי איבורים בלבד, אלא על ידי מעשים משכנעים המכשירים את הדרך. שיחות ישירות סודיות בדרג גבוה עם ירדן עשויות, אולי, להביא לכלל הבנה ולסלול הדרך למו"מ גלוי וישיר שיניח את דעתנו.

לשיקולך ולשיקול חברי הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו ששון

העתק: אל חברי הממשלה

אל מזכירת הממשלה

ירושלים, ט"ו באדר תשכ"ח
15 במרס 1968

1404

אל : ראש הממשלה

מאת : א. ששון

סודי

הנדון: לגורל הגדה המערבית (ד')

אדוני ראש הממשלה,

להלן אני מעלה, לחשומת לבך ולב חברי הממשלה, כמה מהנימוקים להתנגדותי לסיפוח הגדה המערבית - "יהודה ושומרון" - למדינת ישראל. אני עושה זאת לרגל הויכוח הציבורי הנרחב המתנהל בימים אלה בעתונות, בכינוסים ובסימפוזיונים למיניהם בנושא זה :

א) צירופה של הגדה המערבית יעלה את מספר התושבים הערביים במדינה לכ- 1.200.000 ויהפוך אותה, למעשה, למדינה דו-לאומית ובעתיד הלא-רחוק למדינה בעלת רוב ערבי. והלא, כזכור, מניעת יצירת מצב כזה היה, במשך עשרים שנה, היסוד העיקרי להתנגדותנו הקיצונית להחזרת הפליטים הערביים לארץ.

ב) 300 אלף הערבים אזרחי ישראל הטליטו בקושי, במשך עשרים שנות קיום המדינה, עם גורלם כמיעוט במדינה יהודית. אולם עם סיפוח הגדה למדינה הם יצטרפו אל אחיהם שם ויהיו ביחד 40-45%. מיעוט גדול כזה לא ייחשב יותר כמיעוט, אלא שותף רשמי לכל דבר במדינה.

ג) סעות בידי אלה המניחים, כי נוכל להרשות לעצמנו, או כי יעלה בידנו, לשלול מאת תושבי הגדה - אם יצורפו אלינו - את זכויותיהם הפוליטיות למשך חמש או עשר שנים ולמנוע מהם את הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת ולכל המוסדות הממלכתיים והציבוריים האחרים. ראשית - הם יתקוממו נגד זה ודעת הקהל בעולם, כולל מוסדות או"מ, שאנו לא מעט תלויים בה, תצדיק אותם. ושנית - ספק אם תפוצת ישראל בעולם תשלים עם מדיניות הפלייה כזו, ועל אחת כמה וכמה הדור היהודי הצעיר בארצות-הברית הנלחם כיום באומץ ובעוז, כפי שאנו עדים לכך, נגד אפלייה הכושים. וכאן ראוי לציין, כי הדור הצעיר הזה הוא, הוא ולא אחר, המועמד העיקרי לעליה לישראל והמשענת העיקרית לביצור המדינה.

ד) מחייבי סיפוח הגדה טוענים, כי עליה גדולה מארצות המערב תפתור את הבעיה הדמוגרפית ותשמור על אופיה היהודי של המדינה. אין איש בישראל שאינו מתפלל בוקר וערב לעליה גדולה כזאת. אולם אם לדון לפי

2/..

המצב היום - שמונה חודשים בלבד אחר נצחונו המפואר של צה"ל - ניווכח, לצערנו הרב, כי אין כל וודאות שאכן נזכה, בשנה הקרובה או בשנים הקרובות, לעליית המונים, לעליית מאות אלפים, אלא אם כן יקרה נס ותפתח רוסיה את שעריה ותתיר ליהודיה לעלות לישראל.

ה) סיפוח הגדה עלול להיות, בטווח ארוך, סיכון בשחוני במקרה של מלחמה נוספת בינינו לבין המדינות הערביות. שכן אין השמירה והפיקוח על 300.000 ערבים דומים לשמירה ולפיקוח על 1.200.000 ערבים וקרוב לודאי שנעמוד אז לפני כל הבעיות של מדינה רב-גזעית, שבה המיעוט הוא עוויין באופן פוטנציאלי ונתמך בחזקה על ידי בני אותו גזע עצמו שמעבר לגבולות.

ו) ארץ-ישראל השלימה, כמדינה מעורבת יהודית-ערבית, עטויה שלא במתכוון, להצמיח חיץ בינינו ובין התפוצה היהודית. שכן יהודי הגולה רוצים למצוא אצלנו - "מדינה של יהודים" - באופיה, בתרבותה, בשפתה, במנהגיה ובהווי שלה, ולא מדינה שאוכלוסייתה מעורבת ורב גוונית. מדינה יהודית במלוא מובנה ומשמעותה של המלה כפי ששאפו מיסדיה הציונים. אולם עם סיפוח הגדה היא לא תהיה יותר כזאת לעולם.

ז) הגדה כיום משתקפת בתודעתנו, בתודעת העולם ובתודעת הערבים עצמם כשטח ערבי. היא משתקפת כך לא מכח שליטתו של חוסיין בעשרים השנים שחלפו, אלא מכח העובדה שהיא מאוכלסת בכמה מאות אלפי ערבים, אשר לפי שעור הרבוי הטבעי אצלם ולפי חישובי אנשי הסטטיסטיקה אצלנו, יהיו, יחד עם אלה שבמדינה כיום ובתוספת עזה, כשני מיליונים כעבור חמש עשרה שנה וכי מספר זה ילך ויגדל בצורה ניכרת משנה לשנה. שום ראיות היסטוריות מ"דברי הימים" או ממקורות אחרים, יהודיים ולא יהודיים, לא ישנו עובדה זאת.

ח) מלחמת ששת הימים פרצה לא רק את גבולות ארצות ערב, אלא גם את גבולות ישראל. יהודים מבקרים כיום בשכם, בקוניטרה, בעזה ובערים אחרות שהיו עד לפני תשעה חודשים תחת שלטונן של ירדן, סוריה ומצרים. אך גם ערבים מהערים האלו ומהאזורים שלהן מבקרים כיום בירושלים, בתל-אביב, בחיפה ובערים ישראליות אחרות. הכל נראה שפיר, הכל נראה חלק ונדמה שכאילו אוירת אחווה אופפת את "ארץ-ישראל השלימה". אבל חטא הוא, חטא לאומי, לא לתת את הדעת לתוצאות מגע חברתי זה על דמות החברה הישראלית. מדינת ישראל קמה כמדינה יהודית עם אוריינטציה מערבית מובהקת. עשרים שנות הבנין והביסוס שעברו עליה והמבחנים הקשים שעמדה בהם הראו כי אוריינטציה חברותית זו נכונה ומועילה ויש להיזהר מכל סטיה או חריגה ממנה. את ההוכחה לכך אפשר למצוא מהשוואת מצבם של

העולים מארצות ערב ומהרי האטלס עם הגיעם ארצה - למצבם כיום. לחוסר המגע של עולים אלו עם ארצות מוצאם היתה השפעה חיובית רבה על התאקלמותם המהירה בארץ ועל ספיגתם את תרבות המערב והשאלה אשר תובעי הסיפוח חייבים לתת עליה תשובה ברורה ושקולה די צרכה היא : מה הן האמפליקציות העלולות לצמוח ממגע חברתי הדוק בין היהודים היקרים האלה, המהווים כ- 50% מחושבי המדינה, לבין 1.200.000 ערבים לאחר שתסופח אלינו הגדה?

ט) שיקולים של אסטרטגיה צבאית יש להם, ללא ספק, משקל רב בכל משא ומתן מדיני. אבל אסור שיהיה להם משקל מכריע. שכן מטרתנו הראשית והראשונה בכל מו"מ צריכה להיות : "לא נצחון נוסף במלחמה הבאה אלא מניעתה". שכן ראשית - הצרכים האסטרטגיים הנראים היום כחיוביים עשויים להיות מיותרים בעוד עשר או עשרים שנה. שנית - היתרון שאנו רואים כיום בנהר הירדן כחיץ המפריד בינינו לבין הירדנים עלול במרוצת הזמן להתאזן בצורך בשמירה מעולה ובפיקוח קפדני ומתמיד על מיליון או שני מיליון הערבים שימצאו בתוך המדינה. ושלישית - הערבים לא תמיד התקיפונו בשל היתרונות הטופוגרפיים שהיו להם, ואותם יתרונות טופוגרפיים לא מנעו עד כה מישראל נצחון מהיר ומוחץ.

י) אם תפוקת הפועל הישראלי מוערכת בשני שלישים מתפוקת הפועל במערב אירופה ובשליש מתפוקת הפועל בארצות-הברית, הרי אפשר להניח כי תפוקת הפועל הערבי בגדה הרבה למטה מזה. ועל כן מיזוג הגדה עם המשק הישראלי רק יגביר, איפוא, את נטיית הפועל הערבי להעלות את רמת מחיתו בלי נכונות מקבילה להגדיל את פריונו וכלכלת הגדה תיהפך לנטל על הכלכלה הישראלית שבעצמה טרם הגיעה לביסוס ולעצמאות. וכאן הכרחי לומר ברורות: אל-לנו להשתעשע באשליה שתושבי הגדה יכירו לנו תודה על העלאת רמת חייהם כנלמד נא מאכזבותיהם של אחרים - מאכזבת צרפת באלג'יריה, מאכזבת בריטניה בארצות-ערב ומאכזבת ארצות-הברית בארצות שחיו וחיות ממנה עד היום הזה. הרגשות הלאומיים עוורים ואין לקנותן ביתרונות כלכליים ואל-נא נשכח שאם נספח את הגדה, נצטרך לנהל את יחסינו עם תושביה תוך כדי תעמולה ארסית ופעולות הטרדה מצד מדינות ערב - דבר שיפחית במידה ניכרת מהתועלת הפוליטית והחברתית שאנו רשאים לצפות לה מהושטת עזרתנו הכלכלית.

אדוני ראש הממשלה,

דומני כי מותר להניח שבעיות מדיניות גורליות עשויות לעמוד לפנינו בחודשים הקרובים ולא מן הנמנע שיופעל עלינו לחץ חזק בין מצד יריבינו ובין

מצד ידידינו למען ניסוג לפחות מחלק מהשטחים שבידינו - אם כתוצאה מהחמרת המצב הבינלאומי, אם כתוצאה מהסכם סובייטי - אמריקאי, אם כתוצאה מהסכמת אחת המדינות הערביות לנהל שיחות עמנו ואם כתוצאה מסיבות אחרות. במקרה כזה נצטרך, כמובן, לחפש ולקבוע לעצמנו מדיניות כזאת שתהלום את שאיפת הדורות למדינה יהודית, שאין נשקפת לה, לפחות, סכנה מבפנים, מתושבים בעלי לאום אחר. בעשרת הנימוקים הנ"ל יש כדי לסייע לנו לבחור את דרכנו.

ב ב ר כ ה,

אליהו ששון

העתקים : אל חברי הממשלה
אל מזכירת הממשלה

אליהו ששון

שר המשטרה

ירושלים

ירושלים, ח' כסלו תשכ"ח
10 דצמבר 1967

אל : ראש הממשלה

מאת : א. ששון

סודי

1404 ניר

הנדון: לפעולות החבלה והטרור (ב')

אדוני ראש הממשלה,

"הנהגה משותפת של כל אירגוני החבלה הפלשתינאים - שמטרתה לתאם את פעולותיהם של אירגונים אלה נגד ישראל וסיסמתה "מה שנלקח בכוח יוחזר רק בכוח" - הוקמה לפני כמה ימים בשטחים הכבושים על ידי ישראל. ההנהגה המשותפת נושאת את השם "הפיקוד המהפכני הפלשתינאי" והיא תפקח על כל הפעולות ותהיה אחראית לפירסום ההודעות הרשמיות אחר כל פעולה".

"קול-פלשתין" מקהיר

בקרב אי-אלה חוגים בירושלים, ביחוד בקרב האנשים המופיעים לעתים באצטלה של מומחים בבעיות ערב וערבים, אין מיחסים ערך רב להודעה הזאת, שניתנה, ללא ספק, בהשראתה ובתמיכתה של מצרים, ואומרים כי זה רק נסיון מצד ראש "ארגון השחרור הפלשתינאי", אחמד שוקיירי, להציג את ארגונו כגוף המנהל "מלחמה" נגד ישראל ומנצח על פעולות יתר אירגוני החבלה הפלשתינאים. החוגים האלה ממשיכים ואומרים, שאם ינתנו לתושבי הגדה המערבית תנאי התפתחות כלכלית טובים יותר מאלה שנהנים מהם כיום, אם תהיה המדיניות הישראלית כלפיהם רכה יותר וליברית יותר מזו של היום ואם יאפשרו להם לנהל בעצמם את עניניהם המסחריים, המוניציפליים והחינוכיים - יהא בזה בעיניהם מעין "פיצוי" על מעמדם המדיני הנחות ולא יתנו ידם לכל פעולה של מרי נגד ישראל, של מלחמה נגד ישראל ושל חבלה וטירור נגד ישראל. בעלי ההשערה הזאת מבססים למרבית הצער, בין היתר, את הסבריהם והנחותיהם לא על פעולות-מנע ופעולות-הרתעה של שירותי הבטחון הישראליים, אלא בעיקר על "הכרתם" כי הערבים הפלשתינאים אינם מסוגלים להתארגן למאבק מתמשך ומתמשך וכי כל הפעולות שנעשו עד כה על ידי חבלני "אל-פתח" - "הטמנת מוקשים נגד רכב ורכבות, התקפה ישירה בנשק, שימוש במרגמות ורימונים ועוד" - אף כי כבר נצברו למידות של סדרה, עדיין אינן תופעות של יום-יום ולא הוכח, כמעט באף מקרה, כי ידם של תושבי הגדה היתה מעורבת בהן.

2/..

אני רואה חובה לעצמי להזהיר מפני השערות, הנחות והסברים אופטימיים כאלה. הערבי הפלשתינאי אינו נופל ברמת התפתחותו לא מן הערבי האלג'יראי ולא מן הערבי שבדרום-ערב. ואם אלה יכלו לארגן ולנהל במשך שנים מאבק מן המחתרת - אין כל סיבה לחשוב שהערבי הפלשתינאי אינו מסוגל לכך, ביחוד כשהעולם הערבי כלו עומד מאחוריו וכשברית-המועצות, סין ויתר הארצות הקומוניסטיות תומכות בפעולותיו ומספקות לו את הנשק, הכסף והציוד הדרושים לכך. אם מצרים, סוריה וירדן לא הצליחו עד כה להקים להן צבא מודרני, בעל כושר קרבי, שיוכל להתמודד כראוי עם צה"ל - הרי עובדה זו אינה תופסת לגבי מלחמה בלתי-סדירה, לגבי מלחמת גרילה, לגבי מלחמה מן המארב, בקבוצות קטנות, בנות שלושה-ארבעה-ששה אנשים ולא יותר, מצויידות בנשק קל בלתי-מסובך: מן האקדח עד הבזוקה, עד רימון היד ועד חומר הנפץ. ביחוד כשהקבוצות הקטנות האלו פועלות בחסות הלילה, קלי-תנועה במעבר ממקום למקום, בהתקפה בנסיגה ובמנוסה, קובעות בעצמן את זמני ההתקפה, בוחרות בעצמן את האובייקטים, היזמה בדרך כלל בידן ובידן בלבד והן נהנות תמיד מיתרון ההפתעה. עד כמה שבדקתי אצל שירותי הבטחון, עוד לא הומצאו, לא אצלנו ולא בעולם, אמצעי-זהירות יעילים ודרכי מניעה מושלמים נגד מלחמת מחתרת מסוג זה.

כל אלה מאתנו שהיו בארץ בתקופת מלחמת המחתרת העברית - ההגנה, אצ"ל ולח"י - נגד השלטון המנדטורי הבריטי וכוחותיו הצבאיים והמשטרתיים זוכרים בודאי, כי ההצלחה ליוותה את פעולות אנשינו לא משום שהם היו יותר חכמים, יותר אמיצים ויותר נועזים מהבריטים, אלא בגלל היותם שוחרי חרות ועצמאות ובני עם משועבד לוחם לשחרורו, לחירותו ולריבונותו. כך ראו אנשי המחתרת את עצמם וכך תמונתם הצטיירה בעיני העולם וכל מאמציה של בריטניה לטשטש את התמונה הנכונה והמבריקה הזאת ולצייר תמונה אחרת במקומה שתתאר את אנשינו כשודדים, כטרוריסטים וכרוצחים היו לשוא. שכן הנהגת הישוב באותם הימים ידעה לשלב פעולות מחתרתיות עם תעמולה רבת-תנופה ועם פעולה מדינית ענפה. וכך הבינו הבריטים, בסופו של דבר, כי גם אם המחתרת העברית לבדה אינה יכולה להכריע במאבק נגד צבא סדיר ומצוייד כהלכה, הרי אין ביכולתם להוסיף ולשלוט על אוכלוסיה בת שבע-מאות אלף נפש, כשהיא תוססת ורוגזת וזועמת ומוכנה לרדת למחתרת, וביחוד - כשהאוכלוסיה הזאת צועדת בדרכם של כל הקיבוצים בעלי הכרה לאומית שלא זכו לעצמאות.

זאת ועוד : כיצד מגיבים אנחנו כיום על פעולות התקפה מן המחתרת ? כלום לא בדיוק כפי שהגיבו בזמנו הבריטים על פעולות המחתרת שלנו ? חיפושים נרחבים תוך הטלת עוצר, מעצר חשודים, הריסת בתים, העמדת אנשים לדין ועוד. אין ספק שיש בשיטות כאלה וכגון אלה כדי להרתיע חלק מערביי הגדה מלשתף פעולה עם החבלנים או מלתת מחסה ומקלט לטרוריסטים. אולם שיטות עונשין כאלו, כפי שהיינו עדים להן בימי השלטון הבריטי, אין בכוחן לשכנע את אנשי המחתרת לחזור בהם מדרכם ולהפסיק את פעולותיהם. אף הפעלת הארטילריה, הטנקים והמטוסים מצדנו לפני כשלושה שבועות על הגדה המזרחית של הירדן לא היה בכוחה לעצור, כפי שראינו, בעד החבלנים מלהמשיך בחדירותיהם לתוך תוכי ישובי עמק הירדן ובית-שאן ובהסמנת המוקשים במרכזיהם. שכן ארגוני "אל-פתח", "ג'תף" ואחרים שהחליטו, תוך הסכם עם סוריה, מצרים ומדינות ערביות אחרות, לעלות על דרך מחתרתית זו - יודעים, ללא ספק, את הסיכון שהם נטלו על עצמם ומוכנים לעמוד בו עד הסוף. עובדה היא שכמאתיים אנשי "אל-פתח" נעצרו ונהרגו עד כה על ידינו והפעולות המחתרתיות שלהם נמשכות ביתר מרץ וביתר אומץ. העוצר, החיפושים והריסת הבתים שאנו מבצעים פה ושם בגדה המערבית אחר כל פעולה לא זו בלבד שאינם מרתיעים את החבלנים, לא זו בלבד שאינם מטילים עליהם כל אימה - אלא גם נראה שהחבלנים, כפי שהסביר לי אחד העסקנים הערבים, "מקדמים בברכה" עונשים כבדים כאלה מצדנו. כל תנועת מחתרת - אמר - מייחלת להעמקת הסכסוכים בין האוכלוסיה לשלטון, לשלהוב השנאה ולהסיסת כל דרך בפני הבנה ושיתוף בין שני הצדדים. שכן עם הטלת כל עוצר - הוסיף איש שיחי - עם הריסת כל בית ועם מעצר כל איש נוסף הולך וגדל העורף הצבורי של החבלנים, הולכת ומתחזקת האהדה אליהם והולכת ומעמיקה השנאה אל "הכובשים והשליטים". במצב כזה ובתנאים כאלה כל התקפת דמים נוספת מצד החבלנים - מחריפה עוד יותר את התגובה. וכל תגובה חריפה כזאת - משמשת צידוק וכוח דוחף לחבלנים לבצע פעולות אכזריות יותר, עמוקות יותר ומחרידות ומסרידות יותר.

נכון, שמי שזורע טרור אצל שכנו - מן הדין שיקצור הרס וחורבן אצל עצמו. וכן נכון מה שטען "מעריב" לפני כמה ימים, "כי ישראל חייבת ללא דיחוי להעמיד את כל הגורמים הבין-לאומיים ואת דעת הקהל העולמית על חידוש הלוחמה ולחדגים, <u>במעשים ולא בהצהרות בלבד</u>, כי כל מעברי-הגבולות הם דו-סטריים וכי גם מעברו השני של כל גבול ישנן רבבות מכוני-מים או מפעלי-חרושת פגיעים לא פחות מאלה שבצד הישראלי של הגבול". אולם הדורשים זאת אינם אומרים לנו איך עושים זאת. למשל: הצורך ב"מלחמה עממית" נגד ישראל, נוסח הווייטקונג או נוסח אלג'יריה עם ווריאציות פלשתינאיות, שמדברת עליו סוריה השכם והערב זה כמה חודשים,

איננו יותר נחלתה הבלעדית של סוריה. הדברים שאמר הנשיא המצרי בנאומו האחרון בשבח פעולות הטרור של ארגון "אל-פתח" בישראל וכן הדברים המחייבים את "המלחמה העממית" שפירסמו העתונים המצרים בעקבות דבריו של עבד-אל-נאצר, מראים כי גם מצרים אימצה לה את פעולות החבלה והטרור ומוכיחים כי ביצוע מעשי-החבלה בישראל קיבלו לא רק עידוד נוסף, אלא גם "פטרונים" נוספים ואינם יותר, כפי שמנסים המזלזלים בהם לטעון, "יזמה פרטית של כמה חמומי-מוח" שכופרים במרות הממשלות הערביות, אלא חלק מאורגן ומתוכנן מן הלוחמה הערבית. וכאן נשאלת השאלה : האם לדעת "מעריב" ואלה התומכים בעמדתו מחוייבים אנו לעבור את קווי הפסקת האש עם מצרים, ירדן וסוריה ולהכות בארצות האלה, המעודדות את הטירור ומשגרות את הטירוריסטים, כדי שירגישו כי כל מעברי-הגבולות הם דו-סטריים וכי הזורע טירור אצל שכנו - מן הדין שיקצור הרס וחורבן אצל עצמו.ואם כן - האם אנחנו מוכנים לכך ? האין פירוש הדבר - חידוש המלחמה ? האין הדבר עשוי לסבכנו מחדש, במישרין ובעקיפין, עם בריה-המועצות, עם מעצמות ומדינות אחרות ועם ארגון האומות המאוחדות ? ועל כל זה - האם המלחמה, במקרה שתחודש, לא תכתיב לנו את השימוש במשאבי הכוח שלנו - באמצעינו הכלכליים והפיננסיים ובמיטב החומר האנושי, הנועד ?

ולבסוף, אדוני ראש הממשלה, אומה כאומתנו השרויה במאבק נגד מחתרת אינה יכולה לקיים, גם אם תתאמץ לכך, משטר של חופש ודמוקרטיה לאורך ימים. שכן מאבק נגד מחתרת מאלצנו לנקוט לפעמים אמצעים שקוצרים את ההפך מן המבוקש ומציגים אותנו, בניגוד לרצוננו כבוח כובש ומדכא. למשל : התגובה המהירה של הריסת בתים, שעות מעטות או ימים אחדים אחרי ההתנכלות, נעשית, אמנם, לאחר חקירה ככל האפשר מקיפה, אבל - למעשה - ללא חריצת משפט, כפי שמחייבים המוסר היסודי והחוק המקובל, על ידי הזרוע השופטת. וכן היא מבוצעת על ידי, אותו הכוח - הצבא או המשטרה - הנועד לשמור על הסדר והנדרש לפעול ליצירת אוירה נוחה ושקטה של הבנה ושיתוף, ולא של שנאה ואיבה, בקרב האוכלוסיה.

לחשומת לבך ולב חברי הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו ששון

העתקים: חברי הממשלה.
מזכירת הממשלה.

בברכה,

אליהו ששון
שר המשטרה

מטה ראש המסטרה
ירושלים
נתקבל ביום
26. XI. 1967

ירושלים

ירושליים יום ב', י"ז חשון תשכ"ח
20.11.1967

ס ו ד י

אל : ראש הממשלה

מאת : א. ששון

הנדון: לפעולות החבלה והטרור

אדוני ראש הממשלה,

בין פעולות החבלה והטירור שבוצעו על ידי ארגונים פלשתינאים שונים, בפקודתן או בתמיכתן של מצרים וסוריה, לפני מלחמת ששת הימים, לבין הפעולות המבוצעות כיום על ידי ארגוני "אל-פתח" ו"ג'תף", קיים - כפי שנראה לי לאחר עיון מעמיק - הבדל יסודי אחד. לפני הששי ביוני היו פעולות החבלה והטירור אחת משורה של אפשרויות אחרות לפגיעה בישראל שעמדו לרשות ארצות ערב. ואילו כיום, לאחר תבוסתם של צבאות סוריה, מצרים וירדן והצורך לשמור על הוראות הפסקת האש של מועצת הבטחון, נותרה למדינות האלה לוחמת הטרור האפשרות היחידה. נוסף לכך אין כיום לאף אחת משלוש המדינות האלו, הגובלות עם ישראל, היכולת הצבאית - אם לא תסייע בידיהן, להלכה ולמעשה, ברית המועצות - לתקוף אותנו ולשנות בכוח הזרוע את תוצאות מלחמת ששת הימים.

ההבדל היסודי הזה חייבים אנו לנתח כראוי ובכל הרציבות ולזכור אותו בכל עת שנבוא להעריך את פעולות החבלה והטירור המבוצעות כיום על ידי אנשי "אל-פתח" וארגוני פלשתינאים אחרים. שכן למרות הצלחותיהם החשובות של כוחות הבטחון שלנו - צה"ל, משמר הגבול והמשטרה - לתפוס מספר די ניכר מהחבלנים והטירוריסטים האלה, המוחדרים על ידי סוריה וירדן לשטחים המוחזקים ולישראל, הרי חייבים אנו לא להקל ראש כלל במלחמה מעין זו, הנקראת בפי דמשק וארצות ערביות אחרות "מלחמה עממית", ולהביא תמיד בחשבון שפעולות חבלה וטירור כאלה יימשכו גם בעתיד ואף יתחזקו, לעתים בהצלחה ולעתים בכשלון.

נכון, כי אנשי "אל-פתח" והחוליות הטירוריסטיות האחרות רחוקים מאד מלהדמות לאנשי הווייטקונג, ואף לאנשי הפ.ל.ג. האלג'יראים, בפעולותיהם,

2/..

בתכסיסיהם, במספרם ובמשאת-נפשם ואפשר - תוך כדי בקיטת צעדים במרצים, בועזים ויילים - להכות בהם ולחסל ולעצור ולשפוט מספר די ביכר מהם כפי שאנו עושים כיום. אך אף על פי כן מספיק - לדעת אנשי הבטחון - אם תישארנה ארבע, חמש או שש חוליות מהן "לפליטה" כדי להסריד ולהציק, להטיל על כוחות הבטחון עול ומאמץ, לעורר דאגות בקרב הצבור ולאפשר לסוריה להוסיף ולהתפאר, כי היא ממשיכה להילחם בבו ולעולם לא תכרות חוזה שלום עמנו. וכן לאפשר לשופרות התעמולה שלה ושל מדינות ערביות אחרות להוסיף ולהסית את אוכלוסיית השטחים המוחזקים ולעצור בעד כל שיתוף יעיל, בין מדיני ובין אחר, בינה לבין שלטונות ישראל.

כן נכון, כי פעולות חבלה וטירור כאלו המבוצעות כיום על ידי אנשי "אל-פתח" ואחרים, גם אם בניח שהצלחה תאיר להן תמיד פנים, אין בכוחן לבדן לכפות עלינו נסיגה משטח כלשהו או להביאנו בעל-כרחנו לשנות בצורה כלשהי את מדיניותנו הנוכחית ביחס לשטחים המוחזקים. אך המשך פעולות החבלה והטירור עשוי, בין אם ברצה או לא ברצה, להביאנו לא רק להכות בחבלנים ולהתאמץ להשמידם, אלא גם לבצע, לעתים, פעולות תגמול נגד משגרי החבלנים האלה - הסורים - ונגד המסייעים בידם והנותנים להם רשות מעבר - הירדנים - מתוך תקווה להתגבר על סכנותיה של מערכה מאוסה זו הנקראת "מלחמה עממית". וכאן קשה מאד לנחש מראש מה תהייבה תוצאותיהן של פעולות התגמול האלה. שכן לא מן הנמנע כלל, כי מפלגת השלטון בסוריה, "אל-בעת", הידועה כהרפתקנית והחוזרת ומכריזה השכם והערב על התנגדות מזוייבת לישראל, שתנקוט, על דעתה בלבד או גם על דעת בת-בריתה ברית-המועצות, בדרכים כאלה ובאמצעים כאלה שידליקו מחדש את אש המלחמה באיזור ויסחפו, מאונס או מרצון, את מצרים ושאר ארצות ערב לתוכה.

המלך חוסיין ואנשי ממשלתו, על אף התנגדותם המוצהרת לפעולות חבלה וטירור בישראל ובשטחים המוחזקים על ידה, מסייעים הם לפעולות האלה. הם קוראים, כמעט יום יום, לתושבי הגדה המערבית למרי נגד ישראל, להחרמת מערכת החינוך, למערכה נגד סיפוח ירושלים המזרחית ולהכשלת כל פעולה מצד שלטונות הכיבוש הישראליים המכוונת לנתק את הגדה מירדן. בדרך זו תורמים השלטונות הירדניים את חלקם להתפסת הרוחות בגדה, לליבוי היצרים, להפרת השקט והיציבות ולהכשרת הקרקע לחוליות החבלנים והטירוריסטים, העושות את דרכן, מסוריה לא"י ולהפך, בחוצות רבת-עמון ועוברות את הירדן בסיוע ובגיבוי הכוחות הירדניים המזויינים.

וכאן רצוי לזכור שאין תושבי הגדה המערבית רוחשים לישראל ולצבאה אהבה יתרה. חשבון הדם, גאווה לאומית-ערבית שנפגעה עד מעמקי הנפש במלחמת ששת הימים ועשרים שנה של שילהוב יצרים הותירו בודאי משקעים אשר ספק רב אם יישכחו תוך כמה חודשים. נכון כי רבים מהם אינם נותנים כיום יד לחבלנים ולטרוריסטים ואינם מטים אוזן קשבת לקריאותיהן הלהוטות והתכופות של דמשק, רבת-עמון וקהיר להתנגדות עממית על כל משמעויותיה. ייתכן שהם עושים זאת מתוך עייפות ממלחמות וייתכן - מתוך פחד מתגובות כוחות הבטחון הישראליים. אך הם, ללא ספק, שמחים לכל פגיעה בישראל, מברכים על כל פעולה מצד החבלנים ותהיה האכזרית ביותר ורואים בכל קליעה למטרה מצד החבלנים כגורם להעלאת המורל. העובר כיום, בשעות הערב, ברחובות שכם, ג'נין, טול-כרם וערים אחרות יכול בנקל להיווכח, כי רוב התושבים מאזינים לתחבולות השידור הערביות המהללות ומפארות את פעולות הטרוריסטים ומטפחות אשליות חדשות. במטרה לעצור בעד תושבי הגדה מלשתף פעולה עם שלטונות הכיבוש מסבירות תחבולות אלו, תחבולת השידור הסורית ביחוד, כי המלחמה עדיין במשכת, אלא שקיבלה אופי אחר, צורה אחרת ודרכים ואמצעים אחרים. כן מסבירה התחבולה הסורית לאלה מבין הערבים, הברתעים מעצמת כוחה הצבאי של ישראל, כי במלחמה נגד לוחמה זעירה כזו שמתנהלת כיום על ידי אנשי "אל-פתח" וארגונים אחרים ומצליחה לחדור עמוק לתוך שטח ישראל - דיני מלחמת הבזק של ישראל אינם יפים. אפשר להשמיד כך וכך מטוסים במשך שלוש-ארבע שעות ואפשר להרוס כך וכך סנקים במשך כמה ימים. אך אין להסיק מכאן, בשום פנים ואופן, כי ניתן לדכא כוחות גרילה בקצב דומה. משימה כזאת - מסבירה התחבולה - לפי טבעה דורשת זמן רב יותר וממושך יותר ובינתיים יצליחו "גבורי הגרילה לזרוע הרס ומוות בארץ האויב".

לא קשה כלל להבין את מניעיה של סוריה לעמוד בכל כוחה מאחורי פעולות הטרור הערביות בישראל ובשטחים המוחזקים. בעקבות התבוסה השתבשו, כידוע, היחסים בין קהיר ודמשק. המצרים טענו, כי בעת מלחמת ששת הימים שיתפה "סוריה המהפכנית" פחות פעולה עם מצרים מאשר "ירדן הריאקציונית". כן טענו המצרים כי סוריה גררה אותם למלחמה נגד ישראל, בטרם עת, בעקבות הידרדרותן של פעולות החבלה שבוצעו בישראל, ביזמת ובתמיכת ממשלת דמשק ונגד דעתה של המפקדה הערבית המשותפת, ואף - למורת רוחן של מצרים וירדן. לעומת זאת רוגזים ראשי השלטון בדמשק על גישושיהם האחרונים של עבד-אל-נאצר וחוסיין לעבר וואשינגטון ולונדון ועל העובדה, שמהמעצב הגדול שהוחלט עליו בועידת הפיסגה בחרטום למדינות הערביות שנפגעו במלחמת ששת הימים - נטלה מצרים 55 מיליון לירות סטרלינג,

ואילו לסוריה הוקצבו רק חמשה מליונים.

בתוך אוירה כזאת ובוכח יחסים משובשים כאלה החליטה, כנראה, סוריה לנצל את חולשתו הבוכחית של באצר כדי להיבנות על חשבונו, באמצעות חידוש פעולות החבלה והטירור בצורה יותר רחבה ויותר מאורגנת התכוונה סוריה להוכיח לבניה ולבני הארצות הערביות האחרות כי היא לבדה שמכלכלת ומפעילה את "מלחמת השחרור העממית" נגד ישראל וכי "הבעת" הסורי הוא יותר נאמן "מהבאצריזם" המצרי לעקרונות התנועה הלאומית הערבית ועדיף עליו כגורם הגמוני בעולם הערבי. וכאן ראוי לציין כגורם נוסף למניעיה של ממשלת סוריה להתיצב בראש מחייבי "מלחמת השחרור" ומפעיליה את האנדרלמוסיה הכלכלית שגברה בארצה בעקבות התבוסה ויצרה "שוק שחור" פורה במצרכי מזון חיוניים - "אגירת מצרכים, מחירים מופקעים, בהלה לקראת המחר ועוד" - ועוררה תסיסה חזקה נגד המשטר, ביחוד בקרב המיעוטים - הדרוזים, הכורדים והעלוויים - ואילצה את השלטון לתגבר את ריכוזיו באיזוריהם.

ולבסוף - סוריה, ירדן ומצרים פועלות, אמנם, בנפרד לליבוי המתיחות ולהדלקת אש המרד בשטחים המוחזקים נגד ישראל, כל אחת בשיטותיה ולפי מניעיה והאינטריסים שלה, אך מאחורי הקלעים מעודדים הסובייטים - אם לדון לפי השידורים הערביים שלהם - את הפעילות הזאת. מוסקבה חרדה, כנראה, לגורלם של המשטרים הרעועים בקהיר ובדמשק וחוששת שבהעדר מתח אנטי-ישראלי עלולים הם להתמוטט מבפנים. נוסף לכך מאמינה, כנראה, ברית-המועצות שרתיחה בלתי-פוסקת בגבולות ישראל-ערב מאפשרת לה להעמיק את חדירתה ואת התבססותה באיזור המזרח-התיכון ולהעמיד את האיזור הזה, במרוצת הזמן, בתחום ההשפעה הסובייטית הבלעדית.

לתשומת לבך ולב חברי הממשלה

ב ב ר כ ה,

אליהו שון

העתקים: אל חברי הממשלה

אל מזכירת הממשלה.

ירושלים, ב' באב תשכ"ז

8 באוגוסט 1967

פרטי/1404 תיק

ס ו ד י

א ל : ראש הממשלה

מ א ת: א. ששון

הנדון: בעיית הפליטים הערביים (ד')

אדוני ראש הממשלה,

" בעיית הפליטים הערביים תבוא על פתרונה בעת שעמי האיזור יכירו בישראל ויסכימו לשבת עמה סביב לשולחן הדיונים. ניתן יהיה אז ליישב בעיה זו תוך התחשבות בעובדה שבמשך השנים בוצעו חילופי אוכלוסין בינינו לבין מדינות ערב " - אמר ביום ו' ראש הממשלה בכנס מתנדבי תנועת איחוד הבונים אשר נערך ב"אוהלו" שליד שפת הכנרת", "מעריב" 6.8.967

במשך שלושים שנות המנדט הבריטי על א"י נהגו, כזכור, היישוב היהודי והתנועה הציונית לא אחת מטעויותיהם הפוליטיות של הערבים ומעמדותיהם הקיצוניות כלפי כל הצעה מדינית, גם אם היתה לטובתם, שבאה מצד הבריטים ודיברה על פתרון, בין לטווח קצר ובין לטווח ארוך, לבעיית א"י, לדוגמא: כשהציעו הבריטים להקים "מועצה מחוקקת" בא"י, שתהיה מורכבת מכך וכך חברים ערבים ויהודים - רעדה וחרדה אחזו אותנו ימים ולילות ויכולנו, הסוכנות היהודית והועד הלאומי, לנשום לרווחה "ולברך את הגומל" רק כשהודיעו הערבים על התנגדותם להצעה הבריטית וכשנימקו זאת, כי יש בהשתפותם יחד עם היהודים במועצה מחוקקת אחת מעין הכרה בלתי - ישירה מצדם בזכויות היהודים בא"י. שכן אילו הערבים היו מסכימים להקמת "המועצה המחוקקת" במסגרת הסמכויות והתקנות שהועידו לה הבריטים, ואשר היו, למעשה, פרו - ערביות, כי אז היו שאלות העליה ומכירת הקרקעות הופכות להיות תלויות בהסכמת הערבים. וזה פירושו - הפסקתן המוחלטת והקפאת המפעל הציוני.

אני מעלה בזכרוננו את טעויותיהם הפוליטיות של הערבים בימי המנדט כדי להזהיר את, עצמנו, דוקא בזמן הזה כשעיני העולם נשואות אלינו, מפני "טעויות ו פוליטיות" אשר יהיה בהן אך ורק כדי א) לטרח את הענין הערבי ולא היהודי ב) לאפשר למנהיגים הערביים הקיצוניים לבצע את המזימות שהם רוקמים בימים האלה נגדנו

2/..

ג) להכביד על ידידינו ואוהדינו בעולם ועוד. שכן כשראש ממשלת ישראל, שהוא האינסטנציה הגבוהה ביותר במדינה, מצהיר בפומבי כי - "בעיית הפליטים הערביים תבוא על פתרונה רק בעת שעמי האיזור יכירו בישראל ויסכימו לשבת עמה סביב לשולחן הדיונים" - הריהו, למעשה, כאילו מודיע:

<u>ראשית</u> - מודיע לפליטים עצמם שנצחונה של ישראל לא חולל כל שינוי לטובה במצבם ושעליהם להמשיך לחיות, כמקודם, בתנאיהם הגרועים והבלתי - אנושיים הנוכחיים ולחכות עד שיסכימו מדינות ערב לכרות ברית שלום עם ישראל. וכאשר יקרה הנס, אם יקרה בכלל, ומדינות ערב תסכמנה להכיר בישראל ולשבת עמה סביב לשולחן הדיונים - הרי צריך שיהיה ברור מראש לפליטים, כי בדיונים האלה לא ידובר כלל על ישובם ושיקומם באחת משתי גדות הירדן, או בשתיהן ביחד. ישראל, אשר קלטה כך וכך מאות אלפים יהודים מארצות ערב, מתכוננת לתבוע מאת הארצות האלו שתקלוטנה במקומם, בבחינת חילופי אוכלוסין, את מאות אלפי הפליטים הערבים המתגוררים כיום במחנות ברצועת עזה, בגדה המערבית ובמקומות אחרים.

<u>ושנית</u> - מודיע לראשי ארצות ערב, אשר התנגדו בקיצוניות רבה במשך תשע-עשרה שנה לישובם של הפליטים בארצותיהם והשתמשו בהם לכל מיני פעולות של חבלה ורצח נגד ישראל ונגד יריביהם בעולם הערבי, כי ישראל לא תנקוט בשום פעולה קונסטרוקטיבית, כדי לשלול מידיהם את הנשק הפוליטי המסוכן הזה, הנקרא פליטים, ויוכלו, במקודם, להוסיף ולהשתמש בכל מקום, ובעצרת או"מ במיוחד, בבעייה אנושית זו כדי להשמיץ את ישראל ולהבאיש את ריחה בעולם החופשי והקומוניסטי כאחד. ולא זו בלבד, ראש הממשלה מוסיף ומודיע לראשי ארצות ערב, "<u>כדי לחבב עליהם את השלום כנראה עם ישראל ולעודדם</u> לפתוח במשא ומתן", כי כאשר יכירו בנו ויסכימו לשבת עמנו סביב לשולחן הדיונים - יצטרכו, במסגרת חילופי אוכלוסין, לקלוט את כל הפליטים הערבים במקום היהודים שיצאו את ארצות ערב במשך תשע-עשרה השנים האחרונות ועלו לישראל.

וכאן נשאלת השאלה: כלום אין בהצהרה כזאת, בעת הזאת, מצד ראש ממשלת ישראל, על גורל הפליטים, כדי לשרת את הענין הערבי בזירה הבין-לאומית ואת המנהיגים הקיצוניים בזירה הערבית? ראשית - זה יציג אותנו בפני העולם, הנאור והידיד בעיקר, כמתמקים מנקיטת כל יזמה לשיקום הפליטים וכל הסיפורים והידיעות מצדנו על הרכבת ועדות ממשלתיות לבדיקת האספקטים הכלכליים, הסוציאליים והדמוגרפיים של הבעייה

אינם נדונים והם לא פורסמו אלא לשם אחיזת עיניים בלבד. שנית - זה יוכיח ל-600/700 אלף הפליטים המתגוררים כיום בשטחים המוחזקים, ברצועה ובגדה, כי אין להם מה לקוות מישראל כי תשקמם, תיישבם ותשפר את מצבם וכי גורלם קשור בגורל ארצות ערב. ועל כן הם יראו את עצמם חייבים להוסיף ולשמש, כמקודם, אמצעי, להעמולת - הזרועה האנטי-ישראלית של ראשי ארצות ערב ומאגר כוח-אדם לצורך הטרדת ישראל על ידי פעולות רצח וחבלה בקרב אוכלוסייתה. בתשובה לשאלה לאחד הפליטים ברצועת עזה - "למה הסכימו כ- 300 אלף פליטים לחיות כל הזמן בתנאים גרועים ובלתי אנושיים ולא חיפשו להם מקומות מגורים בארצות ערב" - נעניתי: 1) ראשי השלטון במצרים לא איפשרו לפליטים לעשות זאת 2) הם הנהיגו במחנות הפליטים משטר צבאי ומי שרצה לנסוע לאיזה מקום מחוץ לגבולות הרצועה חייב היה להסביר את מטרת נסיעתו ולהצטייד ברשיון מיוחד 3) רובם המכריע של הפליטים האמינו, כתוצאה מן ההסברה והתעמולה של המצרים ושל נציגי אחמד שוקיירי, כי יום השמדתה של ישראל ושובם של הפליטים למולדתם הוא קרוב. לשאלה נוספת - "ומה חושבים הפליטים כעת לאחר נצחונה של ישראל וכיבושה את הרצועה ואת סיני " - נעניתי, כי הפליטים נוכחו, אמנם,, כי שליטי מצרים וארצות ערב האחרות היו בנאומיהם ובהבטחותיהם מתרברבים ומשקרים, אולם השאלה הניצבת כיום אצל כל אחד מהם והעשויה לקבוע לו את דרכו בעתיד היא: מה מתכוונים היהודים לעשות עם הפליטים - להחזיקם במחנות כפי שהחזיקה אותם מצרים, או למצוא פתרון אנושי ומהיר לבעייתם? אם תחזיקם במחנות - יעדיפו כל שלטון ערבי, ותהיה רע ואכזרי כאשר יהיה, משלטון יהודי טוב ודמוקרטי. וכן יתמכו בכל תכנית ערבית אנטי-ישראלית ויסיתו, כבעבר בביצועה. אך אם תחליט ישראל לשחרר מן המצוקה והמתח בהם הם נתונים זה תשע-עשרה שנה ולמצוא פתרון לבעייתם - קרוב לודאי שחלק גדול מהם יחליט לשתף פעולה עם ישראל ולהפסיק לשמש מכשיר בידי נאצר, שוקיירי ואחרים. בירדן - הוסיף והסביר - שימשו פליטי עזה אמצעי לעורר תסיסה פוליטית וסוציאלית נגד משטרו של חוסין. בלבנון שימשו פליטי עזה מכשיר כדי להפר את מאזן הכוחות הפנימי לטובת העדה המוסלמית - סונית, שהיא פרו - מצרית בנטיותיה. בעיראק נוצלו פליטי עזה לצרכי תחירה נגד שני המשטרים, הישן והחדש. והוא הדין בסעודיה, בכוויית וביתר נסיכויות הנפט של המפרץ הפרסי. בשנתיים האחרונות שימשו פליטי עזה מאגר כוח אדם לשני גופים - לארגוני "הפדאיין" למיניהם ולצבא השחרור הפלשתינאי.

הסברים אלה של הפליט מדברים בעד עצמם והם ראויים, לדעתי, לעיון מעמיק ביותר ורציני ביותר. בכל התנאים ובכל המצבים חובה עלינו לעשות כל מאמץ כדי

לסלק "נפץ זה מחבית אבק השריפה". והטעם די פשוט: אנו יושבים בתוכה של חבית זו ועתה לראשונה - (אחרי נצחוננו הצבאי המזהיר ומציאת 90% מהפליטים בשליטתנו ובאחריותנו) - ניתנת לנו ההזדמנות להפחית ולהקטין את סכנת ההתלקחות.

לתשומת לבך ולב חברי הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו ששון

העתקים: אל חברי הממשלה
אל מזכירת הממשלה

אליהו ששון

שר המשטרה

ירושלים

ירושלים, י"א תמוז תשכ"ז
19 יולי 1967

אל : ראש הממשלה

מאת : א. ששון

סודי

1404/3

הנדון: לגורל הגדה המערבית

אדוני ראש הממשלה,

כיצד נגבש מבחינה מדינית את הנצחון הצבאי המזהיר ומה הן המטרות שנקבע לעצמנו בשביל המערכה המדינית הבין-לאומית שהננו נתונים בה עתה וייתכן שתימשך עוד זמן לא מועט ?

יש בינינו הגורסים, כי יש לנו זמן ואין כל צורך שנמהר ונגיע למסקנות סופיות בענין זה. השטחים הכבושים הם בידינו ולא ניטוש אותם (כמו חצי האי-סיני ורמת הגולן) ולא נסכים לשום הסדר ביחס אליהם (כמו הגדה המערבית) בטרם שיסכימו המדינות הערביות הנוגעות בדבר לכרות שלום אתנו ולנהל עמנו מו"מ ישיר על כך. כן סבורים בעלי הגירסה הזאת, ששום גורם זר, ויהיה אדיר וחזק כאשר יהיה, לא יוכל, בקונסטלציה הבין-לאומית הנוכחית, לכפות עלינו נסיגה מכל השטחים המוחזקים על ידינו או מחלק מהם.

לעומתם טוענים אחרים, ואני אחד מהם, כי דווקא גודל הנצחון הצבאי, כי דווקא עומק הזעזוע שחולל הנצחון הזה בקוררות האיזור וביחסי הכוחות בתוכו, כי דווקא תמיכתה הגלויה והחזקה של בריה"מ-המועצות, מבחינה מדינית וצבאית, בעולם הערבי בכלל ובסוריה ומצרים בפרט - כי דווקא כל הסיבות האלו ואחרות מחייבות אותנו לא להמתין, אלא למהר ככל האפשר וליצור עובדות בפורות גם במישור המדיני. שכן ראשית - אין ודאות כי המשך הכיבוש הצבאי כשלעצמו יביא לנו סיום מוצלח של המערכה המדינית, ושנית - אם לא ננצל בהקדם ככל האפשר את עובדת הכיבוש באופן חכליתי, כפי שעשינו לגבי ירושלים העתיקה, מי יודע אם כעבור חודשים מספר תוסיף להתקיים הקונסטלציה הבין-לאומית הנוכחית, הנראית לנו נוחה למדי ברגע זה.

הוויכוח על עתיד השטחים הכבושים הולך ומתרכז אצלנו, למעשה, מסביב לבעית הגדה המערבית. נכון, כי נשמעים, לעתים, גם קולות הדורשים שלא לוותר על שום חלק מהטריטוריות שנכבשו ונימוקיהם, מבחינה צבאית, עמם. לא צריך להיות איש צבא כדי להבין באיזו מידה תוכל שליטה על כל חצי האי-סיני לשפר את תנאי הבטחון של המדינה. וכן לא צריך להיות איש צבא כדי להבין כי שליטה ישראלית על הרמה הסורית תשלול מאת אויבנו הצפוני את היתרון הטופוגרפי העצום, שהחזיק בו תשע-עשרה שנה והכביד עלינו מאד מאד. אע"פ כן לא אטעה, דומני, אם אקבע, כי הצבור שלנו מבין כי דינם של שני החבלים האלה, חצי אי-סיני והרמה הסורית, אינו כדין יתר השטחים שנכבשו ע"י כוחותינו והוא נכון

2/..

להשאיר להכרעת הממשלה מה לתבוע ובמה להסתפק ביחס אליהם. אולם לא כן ביחס לרצועת עזה ולגדה המערבית.

ביחס לרצועה, אפשר לומר בודאות, כי קיימת הסכמה כללית בממשלה ובקרב הצבור כלו, באשר לצורך החיוני, מכל הבחינות, בסיפוחה למדינה ובמציאת פתרון, מחוץ לגבולותיה, ל- 300 אלף הפליטים המתגוררים בה. אשר לגדה המערבית, נדמה לי, כי הפתרון האידיאלי ביותר והרצוי ביותר, מבחינה לאומית ובטחונית, הוא - סיפוחה, במלוא היקפה, למדינה, באופן שרק הירדן ישמש גבול טבעי בינינו לבין ממלכת ירדן. אך במה דברים אמורים : אילו הגדה היתה היום בלתי-מאוכלסת בכלל, או לפחות מספר אוכלוסייתה אינו עובר את מספר אוכלוסיית הרצועה, או מספר אוכלוסיית ירושלים העתיקה. דהיינו : ששים-שבעים אלף נפש. וכן אילו לא היתה ניצבת בפנינו כיום בעייה אחרת, נכבדה מאד - בעיית הפליטים הערבים - הדורשת אף היא את פתרונה המהיר והקונסטרוקטיבי ואשר, לפי שעה, הגדה המערבית, היא החבל האחד והיחיד בא"י הבא בחשבון בקונסטלציה של היום, מבחינה מדינית וכלכלית, לקחת חלק די רציני ודי נכבד בפתרון הזה. אולם כאשר מספר תושבי הגדה, כפי שאומרים, הוא כיום - בין פליטים ובין תושבים - כשמונה מאות אלף נפש בערך וכאשר מספר הפליטים שברצועת עזה הוא כ- 300 אלף נפש שנצטרך, בלית-ברירה, להעבירם לגדה ולדאוג לשיקומם ולישובם, כפי שנדאג לשיקום ולישוב הפליטים המתגוררים שם - הרי, דומני, כי נהסס מאד מאד ונגנסה קודם לשקול כל מיני אלטרנטיבות אחרות בטרם נחליט על הפיכת הגדה, על מיליון ומאה אלף ערבייה, לחלק אינטגרלי של מדינת ישראל. שכן זה פירושו, בין אם נרצה ובין אם לא נרצה, הפיכת מדינת ישראל, שמספר יהודיה כיום אינו עובר את השני מיליון וחצי, למדינה דו-לאומית שמאכלסת בתוכה כמיליון ושש מאות אלף ערבים בערך, דבר שלא זו בלבד יעיק עלינו מאד מבחינה כלכלית, פיננסית ובטחונית, אלא גם הוא יעמיד בסימן שאלה גדול את עתידה של מדינתנו במדינה יהודית וכמקלט חופשי ובטוח ליהודי התפוצות.

לפי "דבר", מיום התשיעי לחודש יולי הנוכחי, אמר ראש הממשלה לכתב "לה-מונד", בתשובה לשאלה על גורל הפליטים, כי אפשר לחשוב על הקמת יחידה פלשתינאית, שגבולה יהיה הירדן ושתיכלול את הריכוזים העירוניים הגדולים כגון שכם, ג'נין, טול-כרם, קלקיליה ויריחו. תהיה זו מסגרת של משטר אוטונומי, שיקיים קשרים כלכליים, מסחריים ואף תרבותיים עם ישראל. להלן הוסיף ראש הממשלה ואמר - הכל לפי "דבר" - שישראל תציע למסגרת זו מוצא אל הים ותוכל להגיש לה סיוע לאור הנסיון שמדינת ישראל רכשה בעבר.

אני מברך את ראש הממשלה על דבריו אלה שמראים כי גם הוא מבין ומאמין, שבעיית הפליטים הערביים - אשר היוותה במשך תשע-עשרה שנה נשק די יעיל ודי חריף בתעמולת הזוועה שמדינות ערב ניהלו נגדנו בקרב אומות העולם - חייבת לבוא על פתרונה המהיר בין אם יסכימו, או לא יסכימו, מדינות ערב לחתום על הסכמי שלום אתנו. שכן המפתח לפתרון בעיית הפליטים הוא כיום בידינו, ולא - כמקודם - בידי מדינות ערב. ראשית, רצועת עזה והגדה המערבית הן בידינו ושום

גורם בינלאומי, טוחר שלום וצדק, לא ידרוש מאתנו לסגת מהן, אם נטען בפניו, כי ברצוננו ובתכניותנו לפתור באמצעותן, או באמצעות חלק מהן, את בעיית הפליטים. ושנית, פרט לכ- 200 אלף המתגוררים בסוריה, בלבנון, בעיראק, בכווית ובסעודיה ואשר רובם כבר מסודרים - הרי כמעט כל יתר הפליטים נמצאים כיום ברצועת עזה ובגדה המערבית, ואם אנחנו לא נירתם, במלוא האומץ והמרץ, לשקמם, ליישבם ולפתור את בעייתם ולהורידה אחת לתמיד מעל סדר יומם של עצרת האו"מ ושל העולם כלו - אף גורם אחר, בין ערבי ובין לא-ערבי, לא יעשה זאת, ונטעה אם נניח לרגע, כי הזמן יעשה את שלו וכי ככל אשר יעבור זמן רב יותר - תלך בעיית הפליטים ותדעך ותתחסל לאט לאט מאליה. עובדה היא, כי בעיית הפליטים לא זו בלבד שלא דעכה במשך תשע-עשרה שנה, אלא גם הלכה והחריפה משנה לשנה, התסיסה את רוב ארצות ערב והכבידה בהרבה על מעמדה של ישראל באיזור ובזירה הבינלאומית. בני הפליטים דבקו ברגשות אבותיהם ביתר שאת וחלק לא קטן מהם הלך שולל אחרי הסוכן הסובייטי-סיני-מצרי, אחמד שוקיירי, ודגל בהתלהבות ברעיון "מלחמת השמד" נגד ישראל.

אולם בו בזמן מסופק אני מאד אם "משטר אוטונומי בריכוזים העירוניים הגדולים בגדה המערבית" עשוי: א) למצוא לו תומכים נלהבים ונאמנים בקרב ערביי הגדה המערבית כשרוב רובם של תושביה קשורים אל הגדה המזרחית בקשרי משפחה, כלכלה וכספים הדוקים ובקשרים משפחתיים. ב) לפתור לגמרי את בעיית הפליטים המתגוררים כיום גם בגדה וגם ברצועה ואשר מספרם, לפי המינימליסטים, מגיע לכ- 600/700 אלף נפש. ג) להבטיח לנו, כי אוכלוסיית הגדה, אשר לאחר סיקום הפליטים תגיע, כפי שכבר הסברתי, לכמיליון ומאה אלף נפש, תסתפק לעולם במשטר אוטונומי, ולא תתבע, כעבור איזה זמן, אחת משתיים - עצמאות וריבונות או זכויות שוות ככל אזרחי ישראל. כשיש לך כיום מדינות בנות 200 - 300 - 400 אלף נפש נהנות מהגדרה עצמית, מעצמאות, מריבונות ומחברות שוות זכויות באו"מ - לא ייתכן כי אוכלוסיה, בת מיליון ומאה אלף נפש ואשר הריבוי הטבעי אצלה הוא די גדול, תסכים להיות לעולם נטולת עצמאות, או נטולת זכויות אזרחיות מליאות. ונוסף לכל זה, אין כל בטחון, כי נקבל מארצות הברית ומארצות מערביות אחרות, אם כהלוואות ואם כתרומה, את מאות המיליונים הדולרים הדרושים לישוב ושיקום ה- 600/700 אלף הפליטים בגדה המערבית, גם אם הארצות האלו תגענה למסקנה, לאחר בדיקה ולימוד, כי הגדה יכולה לקלוט אותם. שכן הסכמת הארצות האלו, וביחוד ארצות-הברית ואנגליה, להקמת "יחידה פלסטינאית אוטונומית" בגדה, במסגרת מדינת ישראל, שתקלוט גם את הפליטים, פירושה - פשוט כמשמעו - ויתור על כסאו של חוסיין ועל המשך קיומה של ממלכת ירדן, אשר במלחמת "ששת הימים" נמגעה, בניגוד לסוריה ולמצרים, לא רק ביוקרתה ובהבסת צבאה בלבד, אלא גם בחלוקתה לשניים ובאבדן החלק הפורה, המפותח והמתקדם, באופן יחסי כמובן, שלה. ואם קיימת אפשרות כזאת שאוהדינו בעולם לא יסכימו לתמוך בנו בהקמת יחידה אוטונומית שכזאת - ואפשרות זו קיימת בהחלט - הרי מחובתנו, אם בכל זאת נעמוד על פתרון כזה, להיות נכונים לקבל על עצמנו לטוות ארוך את מלוא הנטל החומרי והמוסרי לכלכלתם של למעלה ממיליון איש - ביניהם 600/700 אלף פליטים חסרי מקור פרנסה. ופרוש הנשיאה בנטל כזה הוא מרחיק לכת הרבה יותר משנראה במבט ראשון, שכן סקטורים

שלמים של המשק הישראלי יחויבו לשנות את מבניהם כדי שיתאפשר הדו-קיום הכלכלי שיווצר בעקבות הקמת "היחידה האוטונומית".

אך כאלטרנטיבה להקמת "יחידה אוטונומית" זו בגדה, קיימת גירסה האומרת, כי מוטב שלא נעסוק בניסויים המוטלים בספק והעטויים להטיל עלינו משימות רבות וקשות ושנציע, במישרין או בעקיפין, למלך חוסין החזרת הגדה המערבית - (חוץ מירושלים וסביבתה, לטרון ופס בשחוני ברוחב מסויים שייקבע על ידי הצבא על רכס ההרים בסביבות טול-כרם ואזורים אחרים) - תמורת שלושה תנאים: א) פירוז כל הגדה עד הירדן. ב) שיקום וישוב 600/700 אלף הפליטים, שמתגוררים כיום בגדה המערבית וברצועת עזה, בשתי הגדות, המזרחית והמערבית, של הירדן. כמובן שנתחייב לעזור לחוסין למצוא את כל הסכומים הדרושים לכך ויהיו גדולים כאשר יהיו. ג) חתימת חוזה שלום עם ישראל.

אם נגיע להבנה עם חוסין - ונדמה לי כי קיימים סיכויים לא קלושים לכך - נעקור, ראשית כל, מחומת האיבה הערבית אחד מעמודי התווך שלה, נעלה על הדרך הנכונה לפתרון סופי וקונסטרוקטיבי לבעיית הפליטים ונאפשר לעצמנו לעמוד ביתר תקיפות, בתמיכת ארה"ב, על דרישותינו הטריטוריאליות והלא-טריטוריאליות לגבי מצרים וסוריה, כגון שייט חופשי במיצרי טיראן ובתעלת סוואץ, פירוז חצי אי-סיני ורמת הגולן, סיפוח רצועת עזה והחבל של באניאס ועוד. וכן נרכוש אוהדים וידידים חדשים בוואשינגטון, בלונדון ובבירות מערביות אחרות ונחליש גורמים עוינים במקומות אחרים. והעיקר - נוריד מעל עצמנו משימות כבדות חדשות, כלכליות ולא כלכליות, בעת שרבות הן הבעיות הישראליות הפנימיות אשר לוחצות עלינו לא מעט וטרם מצאנו להן פתרונות מניחים את הדעת ובעת שיש לנו משק שחלקים גדולים בו מפגרים ובלתי-יעילים.

זוהי, לדעתי, עד כמה שאפשר לי להבחין, האלטרנטיבה המעשית ובעלת הסיכויים הלא-קלושים, לפתרונן, בעת ובעונה אחת, של שאלת הגדה המערבית ובעיית הפליטים, אשר השתמטו בה ראשי ארצות ערב כל הזמן כעילה להתערבותם בעניני א"י ולהצדקת וחירוץ מצב הלוחמה בין ארצותיהם לישראל. אך אם הפתרון הזה אינו נראה לחברי הממשלה והם סבורים על אף כל מה שהסברתי, כי הקמת יחידה אוטונומית, על כל חסרונותיה וקשייה, עדיפה יותר - הכרחי לקבוע זאת מהר ולהחליט עליה, שכן אין כל ודאות שהזמן, מבחינה מדינית, פועל לטובתנו. כבר עכשיו מתברר יותר ויותר, מתוך שיחות עם אישים אחראים בגדה, כי חוסר האוריינטציה ואי-הבטחון ביחס למה שרוצה ישראל מתבלים בסיכויי ההגשמה של כל פתרון שאין בו כדי להחזיר את המצב למה שהיה לפני החמשה ביוני טעבר.

זאת ועוד. בין אם נחליט על הפיכת הגדה המערבית "ליחידה אוטונומית" או על החזרתה, כפי הצעתי, לממלכה ההאשמית - עלינו יהיה לגשת, במרץ ובשקידה וללא כל השהייה, לארגון הבסיס הצבורי להחלטתנו. שכן רוסס התבוסה הצבאית עדיין טרי והנכונות לחפש דרכים חדשות ליחסים בין ערבים ליהודים עדיין ערה למדי - מצב שיכול עוד להבטיח לנו שכבת עסקנים ומנהיגים ערביים בשתי הגדות,

המערבית והמזרחית, שיהיו נכונים לעזור לנו בהגשמת החלטתנו. אפילו נניח, כי המערכה באו"ם ובבירות העולם תימשך זמן רב - אל לנו להניח לזמן לחלוף ללא פעילות תכליתית מצדנו בחלק זה של העולם. עלינו לזכור תמיד, כי האינטרס הסובייטי מחייב למנוע, בכל מחיר, כל הידברות בין ישראל לבין מדינות ערב, בין כלן ביחד ובין כל אחת בנפרד. שכן בהעדר הידברות, בהעדר הסדר של שלום יוכלו הסובייטים להשתלט שליטה במורה על כל המערך המדיני והצבאי של העולם הערבי כפי שהם מנסים לעשות כיום במיצרין - באמצעות שליחיהם למצרים, לסוריה ולעיראק ובעקיפין - באמצעות סוכניהם ראשי השלטון באלג'יריה ובסוריה.

לשיקולך ולשיקול חברי הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו שטון

העתק: אל חברי הממשלה
אל מזכירת הממשלה
אל המנכ"ל של משרד החוץ

ירושלים, יח' סיון תשכ"ז
26.6.1967

ס ו ד י

1404/4 תיק

אל : ראש הממשלה

מאת : א. שון

הנדון: בעיית הפליטים הערביים (ב')

אדוני ראש הממשלה,

רבים כיום במדינה ובעולם, ואני אחד מהם, הסבורים כי אחר נצחוננו הצבאי המזהיר והמהיר במלחמה שנכפתה עלינו על ידי המדינות הערביות השכנות - מצרים, סוריה, ירדן ועיראק - בעידוד בריה המועצות, חייב לבוא, ללא כל השהיה ודחיה, מאמץ ישראלי עליון למען:

א) פתרון בעיית הפליטים הערביים הפלשתינאים, ששימשה במשך תשע-עשרה שנה "סיבה מספקת", ובעיני רבים בעולם אף "סיבה מוצדקת", להתערבותם של ראשי ארצות ערב בבעיית א"י ולהתירותיהם הבלתי-פוסקות, בכל הדרכים ובכל האמצעים, הליגליים והבלתי-ליגליים, תחת קיומנו כעם וכמדינה.

ב) השגת שלום, לפחות, עם ערביי א"י, בין פליטים ובין לא-פליטים, הנמצאים כיום, כמעט כולם, בשלטון ישראל, בשטחים המוחזקים על ידה - רצועת עזה והגדה המערבית - והמונים בערך כמיליון ומאתיים אלף נפש.

רבות הן הראיות בעתונות העולם לסברה הזאת ואסתפק כאן בציון שתיים מהן ממקורות בלתי-ידידותיים:

א) בגליונו מיום 24.6.1967 מזהיר העתון הסורי "אל-סאוורה" מפני כל תכניית ישראלית להקים מדינה פלשתינאית בגדה המערבית של א"י "שתקלוט את הפליטים הפלשתינאים, תכרות ברית עם ישראל ותתקיים יחד בשלום עמה". אזהרתו זו של בזאונה של מפלגת השלטון בסוריה, "אל-בעת", מאירה לנו, לדעתי, שני דברים: 1) כי גם ראשי המדינה בסוריה מבינים שהמפתח לפתרון בעיית הפליטים הוא כיום בידי ישראל, ולא -

2/..

כמקודם - בידי מדינות ערב. 2) כי פתרון כזה, שתבוא עליו הסכמת ערביי א"י, ישלול מאת המדינות הערביות, הקוראות לעצמן "מתקדמות", לא רק את האפשרות להוסיף ולהתערב בעניני א"י, אלא גם ימנע מהן להוסיף ולהשתמש בבעיית א"י ובשאלת הפליטים בבואן לשרת את עניני בריח-המועצות באיזור ולהתקיף את "האמפריאליזם" האמריקאי, הבריטי ואחרים ולבוא, בשל כך, על שכרן ביד רחבה ונדיבה.

ב) במאמרו ב"מאנדיי טיימס" מאתמול כותב, בין היתר, מי שהיה סגן שר החוץ הבריטי ב- 1956, בימי מלחמת סיני, אנתוני נאטינג, כדברים האלה: "המצרים רוצים עכשיו הוכחה מצד ישראל,-שהיא מכירה בכך, כי לערביי פלשתינא הזכות לחיות ולעבוד בארצם. אם יימצא פתרון כזה - תיפתח הדרך לישוב כל שאר הבעיות". נאטינג ממשיך ואומר: "מחמוד פאווזי, עוזרו לעניני חוץ של נאצר, טען באזני, כי פתרון כזה יביא לידי כך שתחדל בעיית המזרח התיכון מלהיות למעמסה על השלום".

בעיית הפליטים הפלשתינאים, כפי שהסברתי לא אחת בזמן האחרון בעת הדיונים בממשלה, היתה מאז 1948, ועד לפני כשבועיים-שלושה, הנשק המדיני החזק ביותר והחריף ביותר בידי נשיא מצרים וראשי המדינות הערביות האחרות נגד ישראל, בין בתוך העולם הערבי ובין מחוצה לו ובין בעת "המיקוח" על דרישה זו או אחרת עם מעצמות המערב או עם בריח-המועצות. וכן שימשה בעיית הפליטים אמצעי יעיל ביותר להמשך האיבה הערבית לישראל, להחדרת השנאה העזה, עמוק עמוק, בלב עמי ערב לעם היהודי בכלל ולישראל בפרט ולהסתה פרועה בלבוש "הומניטרי" בארצות אסיה ואפריקה נגד ישראל.

אולם נצחון צה"ל לא זו בלבד שהוציא את הנשק החזק והחריף הזה מידי נאצר וראשי ארצות ערב, אלא גם סלל לפנינו את הדרך לפתרון בעיית הפליטים ולהשגת השלום עם ערביי א"י בלי התערבותן, בלי תיווכן ובלי הסכמתן של הממשלות הערביות. אך אין זה ברור כלל, כי הדרך הנראית לנו כיום כסלולה - תישאר פתוחה לפנינו לאורך ימים. שכן אם נשב על זרי-הנצחון ללא כל פעולה בשטח הזה ונחכה עד שיווצרו "<u>תנאים רצויים</u>" במדינות ערב לשיחות שלום ועד שבריח-המועצות תחזור בה

3/..

מפגדחה העויינת הנוכחית וחסמוך את ידיה על "התנאים הרצויים" האלה - הרי לא רק עשויים אנו לבזבז זמן רב מאד ויקר מאד, אלא גם קיים חש רציני מאד מאד שנאבד, מכמה וכמה סיבות בלתי-תלויות בנו, אף את הכתובת הזאת, הנקראת ערביי א"י, והנראית כרגע, לנו ולרבים אחרים בעולם כרצויה וכמתאימה למו"מ על פתרון בעיית הפליטים ועל קביעת גורלן הסופי של רצועת עזה והגדה המערבית.

זאת ועוד: לא מן הנמנע כלל, כי המו"מ עם ערביי א"י, יביאינו, במישרין או בעזרת גורמים חיצוניים ידידותיים, ליצירת קשר רציני ורשמי עם ירדן - המדינה שהיתה קרבן ההרפתקה הסורית והמצריה ואשר יש לה כיום, יותר מאשר בכל זמן אחר, סיבות די רציניות ודי משכנעות לא להיות יותר גרורת קהיר ודמשק. וכן המדינה הערבית היחידה המעונינת, ללא ספק, לא להפסיד את כל הגדה המערבית ולהבטיח בו בזמן לעצמה, על ידי קליטת פליטים, מקורות פיננסיים נדיבים, ישראליים ולא-ישראליים, להמשך קיומה ולהתקדמותה.

ברור לי, אדוני ראש הממשלה, כי מאמץ ישראלי עליון כזה עלול להיתקל פה ושם בקשיים רבים ורציניים. אולם הדרך הזאת לא רק רצויה, לפי עניות דעתי, אלא גם מציאותית ובעלת סיכויים טובים יותר ומהירים יותר מכל אפשרות אחרת לפתרון בעיית הפליטים, לקידום השלום והיציבות באיזורנו ולחסימת הדרך, אולי אחת לתמיד, בפני ארצות ערב "המתקדמות" להשתמש יותר בבעית א"י כאמצעי להסתה ולסחיטה כלפי המעצמות הגדולות. וכן פתרון כזה יכשיר במידה רבה את הדרך בעולם לקבלת דרישתנו לפירוז סיני והרמה הסורית ולהסדרים בתחוניים אחרים.

לשיקולך ולשיקול חברי הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו שיון

העתקים: אל חברי הממשלה
מנכ"ל משרד החוץ

ירושלים, ז' בסיון תשכ"ז
15 ביוני 1967

אל : ראש הממשלה

מאת : א. שרון

ס ו ד י

1404/4 פלטים
ת.1.

הנדון: בעיית הפליטים הערביים

אדוני ראש הממשלה,

בעיית הפליטים הערבים הא"יים נוצרה, כזכור, עם חלוקת הארץ בעקבות מלחמת השחרור, תש"ח, כאשר מאות אלפי ערבים מתושבי א"י, "שיצאו את בתיהם ועריהם בתקווה לשוב כעבור כמה ימים עם הצבאות הערביים המנצחים", מצאו את עצמם, לאכזבתם הרבה, יושבים מעבר לגבול מלאכותי שנקבע על פי מהלכם של הקרבות ואושר אחר כך על ידי הסכמי שביתת הנשק.

במשך תשע-עשרה השנים שעברו מאז מלחמת השחרור, שימשו הפליטים האלה נשק פוליטי בידי ארצות ערב והיוו את שורש המשבר ויסוד הסכסוך ביניהן לבין הארצות האלו. מעמדם כפליטים נעשה מעמד של קבע ואף גורם - בין ערבי, בין מערבי ובין מזרחי - לא ניסה, ברציונות ובכונות, ליישבם מחדש, או לשקמם כאזרחים שווי מעמד, במקומות אשר בהם ישבו או בארצות אשר בהם התגוררו. ואילו ארגון האומות המאוחדות - שמחובתו היה, "כגוף רודף צדק ושוחר שלום", להפקיע את הפליטים האלה מרשות הרודנים הערביים, כדי שיחדלו לשמש כבשר תותחים בידיהם - לא זז בלבד שלא עשה כל מאמץ, רציני או בלתי רציני, לשקמם או ליישבם באחת או בשתיים מארצות ערב, העשירות במקורותיהן הטבעיים והמשוועות לידים עובדות, אלא גם הוא טיפק להם, בצורת משימה הומניטרית, סיוע כלכלי וחומרי במידה ניכרת ומספקת כזאת ששללה מהם כל רצון וכל יזמה לחפש פתרון לעצמם והביאה לידי החרפת האיבה בין ישראל לבין ארצות ערב. וכן על ידי סיוע זה איפשר ארגון האומות המאוחדות לבעלי המצפון בעולם, שלא היו בקיאים כל צרכם בעובדות, ללכת שולל אחר טענות הערבים, לראות את הדברים שלא בצורתם הנכונה ולהאמין כי התנגדותה של ישראל לשובם של הפליטים האלה, כולם או קצתם, היא, ורק היא, המונעת התקרבות והבנה בין ישראל לשכנותיה והיא, ורק היא, היוצרת מתיחות באיזור המזרח התיכון כלו וסוללת את הדרך לחדירת הקומוניזם לתוכו. וכן נדמה היה לבעלי המצפון האלה, שרובם נמנים עם ידידיהן ואוהדיהן, שעל ידי הקמת המדינה היהודית השגנו אנו צדק לעצמנו על ידי גרימת עוול לאחרים ופתרנו אנו את בעייתנו על ידי יצירת בעייה אחרת לא פחות כאובה, לא פחות קשה ולא פחות אכזרית.

2/..

כזה היה המצב עד לפני כעשרה ימים, עד לפני כיבוש רצועת עזה והגדה המערבית, בהן מתגוררים כמיליון ערבים א"יים, כולל הפליטים, אשר נראו בעיני רבים, ובראש וראשונה בעיני ידידינו ודורשי טובתנו, כפגם גדול שנתלווה אל המעשה ההיסטורי האדיר של הקמת מדינת היהודים.

אולם כעת הפליטים האלה בידינו ותחת שלטוננו ובאפשרותנו כיום, אם בפעל בתבונה ובמהירות, לעצור לא רק בעד הנצחת בעיית הפליטים, אלא גם בעד ביצולם של הפליטים האלה על ידי ראשי ארצות ערב ובריתן-המועצות לצרכים פוליטיים ותעמולתיים. וכן באפשרותנו כיום, אם נתמסר לכך כראוי ונפעל תוך כדי שיתוף גורמים ערביים מהגדה והרצועה, להוציא מידי זוממי המזימות והדגים במים עכורים את הקלף הפוליטי העיקרי והחשוב הזה שבידיהם, להקהות, אחת לתמיד, את חודו של נשק זה הנקרא פליטים ולהרוס את חומת השנאה הערבית הא"יית אשר הצליחה להקיף את המדינה זה תשע-עשרה שנה בחומה של שנאה עזה ועיוורת, בחביות של חומר נפץ ובקבים של כנופיות רצח וחבלה.

הגדה המערבית איננה ירדנית ואף גורם בינלאומי לא הכיר רשמית עד היום הזה בסיפוחה אל הגדה המזרחית ובהפיכתה לחלק בל-ינותק ממלכת עבר-הירדן ההאשמית. וכן רצועת עזה איננה מצרית ואף מצרים עצמה לא סיפחה אותה אליה ולא דורשת זאת גם כיום. זכותן של ירדן ושל מצרים על שני השטחים הא"יים האלה - הגדה המערבית ורצועת עזה - היתה עד לפני כעשרה ימים זכות של כיבוש בלבד בעקבות מלחמת השחרור ובתוקף הסכמי שביתות-הנשק. אולם הזכות הזאת פקעה בשברע שעבר ונתחלפה בזכות כבוש חדשה, בזכות כבוש ישראלי, אשר אליה מצטרפות זכויות יהודיות היסטוריות ולאומיות עתיקות-יומין. ועל כן, ברגע זה - כאשר כל ארצות העולם שוחרות השלום והצדק מוכנות לקדם באנחת רווחה כל הסדר של קבע שיושג בא"י ויפתור בדרכי שלום את הסכסוך הערבי-היהודי הארצי-ישראלי, אחת לתמיד, - חובה עליונו, לפני כל גורם בינלאומי אחר, להכיר ראשונים בעובדה, שהפליטים היו והינם שורש הסכסוך והמשענת של ראשי ארצות ערב, ומחוץ לבעייתם אין לנו כל ריב עם העולם הערבי, ולמהר ולמצוא להם, בהסכמתם ותוך כדי שיחות ישירות איתם, פתרון מתאים לבעייתם, בגבולות השטח הכבוש שבידינו, אם בצורת מדינה עצמאית ואם בצורת יחידה אוטונומית שתהיה קשורה בהסכמים עמנו. מדינה פלשתינאית עצמאית, או יחידה פלשתינאית אוטונומית, במסגרת של הסכמים עם ישראל, או של פדרציה עם ישראל - כמובן לפי המפה והגבולות שייקבעו על ידי אנשי הבטחון שלנו - בשלב הראשון, יהוו, לפי מיטב הכרתי ותפיסתי את הענינים, בסיס

3/..

איתן לשלום של קבע ביבינו לבין ערביי א"י ובשלב השני - סיבה חזקה וצודקת להפסקת כל התעבינות ולדחיית כל התערבות מצד ארצות ערב בשאלת א"י. ובשלב השלישי והאחרון - פתח להבנה ולהתקרבות ביבינו לבין ארצות ערב במרוצת הזמן.

לשיקולך ולדיון באחת הישיבות הקרובות של הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אליהו שטון

העתק: אל חברי הממשלה.